

Beretning afgivet af § 71-tilsynet den 22. september 2020

Beretning

om

tilsynets virksomhed i folketingsåret 2019-20

Indholdsfortegnelse:

1. **§ 71-tilsynets virksomhed generelt**
 - 1.1 Det retlige grundlag
 - 1.2 Opgaver
 - 1.3 Udtalelser
2. **Indledning**
3. **Konkrete sager**
4. **Spørgsmål til ministre**
 - 4.1 Bistandsværger
 - 4.2 Anvendelse af tvang i psykiatrien
 - 4.3 Ungdomskriminalitetsnævnet
 - 4.4 Tvangsindgreb som følge af covid-19
5. **Besøg på psykiatriske afdelinger m.v.**
 - 5.1 Børne- og Ungdomspsykiatrisk afdeling, Odense Universitetshospital (anmeldt)
 - 5.2 Voksenpsykiatrisk afdeling, Odense Universitetshospital (anmeldt)
 - 5.3 Sikringsafdelingen i Slagelse (anmeldt)
 - 5.4 Holmegaardshuset (uansmeldt)
 - 5.5 Børne- og Ungdomspsykiatrisk afd., spiseforstyrrelser, Aarhus Universitetshospital (uansmeldt)
 - 5.6 Børne- og Ungdomspsykiatrisk afd., for unge, Aarhus Universitetshospital (anmeldt)
6. **Opfølgning på tidligere besøg på psykiatriske afdelinger m.v.**
 - 6.1 Dronning Ingrid's Hospital, Psykiatrisk Afdeling A1
 - 6.2 Psykiatrisk Center København, afsnit 6201
 - 6.3 Psykiatrisk Afdeling Vejle, psykoseafsnit 06/07
 - 6.4 Psykiatrisk Afdeling Middelfart, afsnit P1
 - 6.5 Brønderslev Psykiatriske Sygehus, Ældrepsykiatrisk Sengeafsnit N4
 - 6.6 Bakkegårdens sikrede afdelinger Nykøbing Sjælland
 - 6.7 Psykiatrisk Center Amager, Ældrepsykiatrisk Døgnafsnit E1
7. **Møder**
 - 7.1 Møde med Folketingets Ombudsmand
 - 7.2 Møde med Landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark
 - 7.3 Kursus ved Psykiatrifonden om dialog med sårbare borgere
8. **Samråd**
 - 8.1 Samråd med sundheds- og ældreministeren
9. **Oplysning om tilsynets arbejde**

1. § 71-tilsynets virksomhed generelt

1.1 Det retlige grundlag

§ 71-tilsynet er udtrykkeligt nævnt i grundloven.

Grundlovens § 71, stk. 6 og 7, har følgende ordlyd:

»Stk. 6. Uden for strafferetsplejen skal lovligheden af en frihedsberøvelse, der ikke er besluttet af en dømmende myndighed, og som ikke har hjemmel i lovgivningen om udlændinge, på begæring af den, der er berøvet sin frihed, eller den, der handler på hans vegne, forelægges de almindelige domstole eller anden dømmende myndighed til prøvelse. Nærmere regler herom fastsættes ved lov.

Stk. 7. Behandlingen af de i stk. 6 nævnte personer undergives et af Folketinget valgt tilsyn, hvortil de pågældende skal have adgang til at rette henvendelse.«

Bestemmelserne er baggrunden for, at man taler om Tilsynet i henhold til grundlovens § 71 eller i daglig tale § 71-tilsynet.

§ 71-tilsynet består af 9 medlemmer.

1.2 Opgaver

§ 71-tilsynets opgaver adskiller sig fra de opgaver, som Folketingets stående udvalg varetager. På tilsynets møder behandles en række generelle og konkrete sager, hvorimod tilsynet ikke behandler lov- og beslutningsforslag.

Tilsynet modtager henvendelser fra og om enkeltpersoner, som administrativt er berøvet deres frihed. En del af disse henvendelser vedrører spørgsmål, som ligger uden for tilsynets kompetence, og andre sager henvises til de administrative klage- eller tilsynsmyndigheder på det pågældende retsområde. Tilbage er et antal sager vedrørende selve behandlingen under frihedsberøvelsen. Tilsynet behandler disse sager, som bl.a. giver anledning til at stille spørgsmål til

de ansvarshavende myndigheder og til anmeldte og uanmeldte besøg på bl.a. psykiatriske afdelinger og opholdssteder for tvangsanbragte børn og unge.

§ 71-tilsynets besøg på psykiatriske afdelinger og andre steder med administrativt frihedsberøvede personer kan være anmeldte eller uanmeldte, og tilsynsbesøgene er et væsentligt element i tilsynets virksomhed. Som led i de almindelige bestræbelser på at følge med i, hvad der sker i regioner og kommuner på tilsynets område, kan tilsynet også besøge væresteder, skoler m.v.

Ud over ordinære møder holder § 71-tilsynet også møder med Folketingets Ombudsmand, foreninger, ministerier m.v., ligesom § 71-tilsynet deltager i konferencer, studieture m.v. med henblik på at få belyst emner inden for tilsynets område.

Både de generelle og de konkrete sager er sammen med tilsynsbesøg, møder, konferencer m.v., med til at oplyse tilsynet om, hvad der set fra den administrativt frihedsberøvede person selv, dennes pårørendes eller personalets synsvinkel er af problemstillinger på tilsynets område. Det giver anledning til, at tilsynet retter henvendelse til og stiller spørgsmål til bl.a. ministre, regioner og kommuner.

§ 71-tilsynet bestræber sig i hele sin virksomhed på at føre tilsyn med behandlingen af de personer, som administrativt er berøvet deres frihed på en sådan måde, at behandlingen af de administrativt frihedsberøvede personer til stadighed forbedres på såvel det konkrete som på det generelle plan.

1.3 Udtalelser

§ 71-tilsynet kommer med sin vurdering af forhold, der vedrører behandlingen af administrativt frihedsberøvede personer. F.eks. kan tilsynet udtale kritik og komme med anbefalinger og henstillinger. Typisk sker det enten i forbindelse med behandlingen af en konkret sag eller på baggrund af et tilsynsbesøg på f.eks. en psykiatrisk afdeling eller et opholdssted, hvor der er administrativt frihedsberøvede personer.

§ 71-tilsynet kan ikke træffe afgørelser i konkrete sager, træffe afgørelse i en klage eller tage stilling til, om en beslutning om administrativ frihedsberøvelse er rigtig eller forkert.

2. Indledning

§ 71-tilsynet har i løbet af folketingsåret 2019-20 holdt 13 møder og været på 6 tilsynsbesøg på psykiatriske afdelinger og et bosted for børn og unge.

Tilsynet har i folketingsåret 2019-20 haft fokus på forholdene for tvangsanbragte børn og unge samt børn og unge med spiseforstyrrelser. Enkelte af tilsynsbesøgene havde baggrund i henvendelser fra borgere om forholdene for børn og unge på psykiatriske afdelinger og bosteder.

De generelle og konkrete sager, der løbende har været behandlet i tilsynet, har sammen med tilsynsbesøgene og møderne givet anledning til, at tilsynet har rettet henvendelse og stillet spørgsmål til flere ministre og kommuner om forskellige problemstillinger, som der kan læses om i det følgende.

§ 71-tilsynets arbejde blev som så meget andet påvirket af nedlukningen af samfundet på grund af coronakrisen. § 71-tilsynet måtte aflyse planlagte tilsynsbesøg for at undgå at bidrage til smittespredningen, og tilsynets møder blev gennemført online i stedet for ved fysisk fremmøde.

På trods af de udfordringer, det har medført, har § 71-tilsynet fortsat arbejdet hen over foråret og sommeren med skriftlige henvendelser og spørgsmål til regioner, ministre og kommuner.

3. Konkrete sager

§ 71-tilsynet udfører bl.a. dets kompetence ved at tage imod og behandle henvendelser om forholdene for administrativt frihedsberøvede personer fra enten den pågældende person selv, dennes pårørende eller andre personer, der er i kontakt med den administrativt frihedsberøvede person, og tilsynet har i løbet af folketingsåret 2019-20 behandlet en række af disse henvendelser. Tilsynet har i det forgangne folketingsår både behandlet sager om forholdene for tvangsindlagte psykiatriske patienter og tvangsanbragte børn og unge. Tilsynet har behandlet disse sager fortroligt.

4. Spørgsmål til ministre

Tilsynet har i folketingsåret 2019-20 stillet spørgsmål til forskellige ministre. Nedenfor nævnes et udsnit af de emner, som spørgsmålene har berørt.

4.1 Bistandsværger

§ 71-tilsynet har haft fokus på adgangen til bistandsværger.

§ 71-tilsynet har derfor stillet en række spørgsmål til sundheds- og ældreministeren og justitsministeren, for bl.a. at få et samlet overblik over, hvilken myndighed der har ansvaret for at beskikke bistandsværger og vedligeholde listen over bistandsværger og herunder at sikre, at der er adgang til listen over bistandsværger uden for Kriminalforsorgens telefonfonder.

§ 71-tilsynet har også stillet spørgsmål om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at bruge videosamtaler mellem patienter og deres bistandsværge.

Justitsministeren svarede bl.a.:

»I straffesager, hvor der bliver tale om at dømme en tiltalt til anbringelse eller forvaring, kan retten i medfør af straffelovens § 71, stk. 1, beskikke tiltalte en bistandsværge, der sammen med den beskikkede forsvarer skal bistå tiltalte under sagen.

Efter straffelovens § 71, stk. 3, fastsætter justitsministeren nærmere regler om antagelse og vederlæggelse af bistandsværger samt om disses opgaver og nærmere beføjelser.

Justitsministeriet har den 17. december 2019 udstedt vedlagte bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelsen om bistandsværger.

Ændringen indebærer, at det fremover er Rigspolitiet, som efter ansøgning antager et antal bistandsværger, udarbejder og vedligeholder en fortegnelse over de antagne bistandsværger samt træffer afgørelse om fratagelse af hvervet

som bistandsværge. Den konkrete beskikkelse af en bistandsværge sker af retten eller af politiet.«

Justitsministeren svarede endvidere:

»Statsadvokaterne har oplyst, at det er den enkelte politikreds, der administrerer bistandsværgebeskikkelser, udbetaling af vederlag til bistandsværger samt underretter de relevante myndigheder om bistandsværgebeskikkelse.

Den lokale anklagemyndighed sender efter domsafsigelsen retsbogen med bistandsværgebeskikkelsen og dommen til de relevante myndigheder (typisk kriminalforsorgen, psykiatrien, kommunen eller Samrådet for udviklingshæmmede lovovertrædere). Anklagemyndigheden orienterer ligeledes de relevante myndigheder, hvis der sker ombeskikkelse af bistandsværger.

Oplysninger om beskikkede bistandsværger registreres i politiets sagsstyringssystem (POLCAS). Relevante myndigheder vil ved kontakt til politiet derfor kunne få oplysninger om bistandsværgebeskikkelser også uden for Kriminalforsorgens normale kontortid.«

Sundheds- og ældreministeren svarede bl.a.:

»Regionerne svarer samstemmende, at man ikke har erfaringer med eller anvender videoløsninger i samtaler mellem bistandsværger og indlagte patienter. Det opleves ikke at være efterspurgt af patienter eller bistandsværger. Der er dog mulighed for at anvende f.eks. Facetime og Skype i stedet for telefonsamtale, uden at personalet er involveret. Samtaler mellem bistandsværger og patienter kan også foregå ved almindelige telefonsamtaler eller ved fremmøde. Generelt er det gældende at samtalerne skal kunne foregå i fortrolighed.

Supplerende skal det bemærkes, at det ikke anses for en hensigtsmæssig løsning at anvende videosamtaler som eneste kommunikationsmiddel mellem bistandsværger og patienter – og for nogle patienter vedkommende slet ikke. Ved videosamtaler vil bistandsværgeren have vanskeligere ved at få den personlige kontakt med patienten, som forudsættes i bekendtgørelsen om bistandsværger, og dermed få tilstrækkeligt grundlag for at hjælpe patienten inden for de områder, som hvervet som bistandsværger omfatter. Nogle patienter vil desuden være så dårlige, at de pga. af deres sygdom ikke vil kunne overskue eller håndtere at skulle kommunikere via videosamtale.

Anvendelsen af videosamtaler – i hvertfald som eneste kommunikationsmiddel – er således næppe i overensstemmelse med intentionerne bag hele bistandsværgeordningen.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 17-21, 42, 45, 48, 63 og 68-71.

4.2 Anvendelse af tvang i psykiatrien

Anvendelse af tvang i psykiatrien er et tilbagevendende tema, som § 71-tilsynet løbende har fokus på.

Der har været initiativer til at nedbringe brugen af bæltefiksering, men det skal ikke betyde, at andre tvangsformer vinder frem i stedet for.

§ 71-tilsynet har derfor spurgt ind til anvendelsen af tvang og registreringen af tvang og til, hvor i landet det er lykkedes bedst med at nedbringe anvendelsen af tvang på tværs af alle tvangsformer.

Sundheds- og ældreministeren svarede bl.a. om registrering af tvangsindgreb:

»Det fremgår alene af psykiatrilovens § 20, stk. 1, at oplysning om enhver anvendelse af tvang (understreget her), herunder bæltefikseringer, skal tilføres afdelingens tvangsprotokol med angivelse af indgrebets nærmere indhold og begrundelse.

Den nærmere proces for registrering af tvang er beskrevet i hhv. bekendtgørelse om tvangsprotokoller og optegnelser samt registrering og indberetning af tvang samt udskrivningsaftaler og koordinationsplaner på psykiatriske afdelinger (bekendtgørelse nr. 1342 af 2. december 2010) og vejledning om udfyldelse af tvangsprotokoller (registrering af anvendelse af tvang i psykiatrien) samt registrering af anvendelse af udskrivningsaftaler/koordinationsplaner (vejledning nr. 9798 af 16. august 2016).«

Sundheds- og ældreministeren svarede endvidere:

»Sundhedsdatastyrelsen har i samarbejde med regionerne og Sundhedsstyrelsen udviklet en national model til monitorering af anvendelsen af tvang.

Sundhedsstyrelsen offentliggør hvert halve år en monitorering af tvang i psykiatrien med Sundhedsstyrelsens vurdering af udviklingen i anvendelse af tvang.

I monitoreringen af tvang medtages ikke data fra Sikringsafdelingen. Årsagen er, at det på Sikringsafdelingen er muligt at anvende særlige tvangsforanstaltninger, som ikke tillades på almindelige retspsykiatriske- og psykiatriske afdelinger, eksempelvis oppegående tvangsfiksering, jf. psykiatrilovens § 18 c.

Sikringsafdelingen skal dog som alle andre psykiatriske afdelinger tilføje enhver anvendelse om tvang til Sikringsafdelingens tvangsprotokol. Anvendelsen af tvang skal indberettes til Sundhedsdatastyrelsen.«

Til spørgsmålet om, hvor i landet nedbringelse af tvang fungerer bedst, svarede sundheds- og ældreministeren bl.a.:

»Danske Regioner kan oplyse, at nedbringelse af tvang i psykiatrien er et højt prioriteret område for regionerne. Danske Regioner må dog samtidig oplyse, at den efterspurgte oversigt ikke lader sig udarbejde, dels fordi de psykiatriske afdelingers udgangspunkt er forskellige og dermed usammenlignelige, dels fordi det ikke muligt at rangordne de forskellige tvangsformer og på baggrund heraf at sammenligne de enkelte afdelingers resultater.

Danske Regioner skal i stedet henvise til de partnerskabsaftaler, som alle fem regioner har indgået med Sundheds- og Ældreministeriet om nedbringelse af tvang i psykiatrien. Som led heri er det aftalt, at:

- Andelen af personer som tvangsfikseres skal være halveret i 2020, og
- Den samlede anvendelse af tvang i psykiatrien skal samtidigt reduceres.

De fem partnerskabsaftaler afspejler, at regionerne er forskellige, hvad angår fysiske rammer, personalets kompetencer, erfaringer og organisering. Som konsekvens er regionernes initiativer og strategier for at opnå en varig nedbringelse af tvang på de psykiatriske afdelinger forskellig.

For at følge udviklingen er der med afsæt i data fra Sundhedsdatastyrelsen etableret en national monitorering af ud-

viklingen i de fem partnerskabsaftaler. Udviklingen følges og drøftes i Sundhedsstyrelsens Task Force for Psykiatriområdet. Monitoreringsrapporterne udarbejdes hver halve år og suppleres med regionale redegørelser for status og udvikling på de konkrete initiativer og strategier, som hver enkelte region, jf. den regionale partnerskabsaftale arbejder med.

Den seneste opgørelse monitorerer perioden 1. januar 2019 – 31. december 2019. Det ses på landsplan, at bæltefikseringer under 48 timer er faldet med knap 40 procent, og antallet over 48 timer er faldet med 50 procent siden 2014. Det vil sige, at regionerne samlet set nærmer sig målet for så vidt angår bæltefikseringer, nemlig en halvering i forhold til 2014. En tilsvarende positiv udvikling ses desværre ikke, når den samlede anvendelse af tvang i psykiatrien opgøres. For en nuanceret afdækning henvises til de samlede og regionsvise datasæt i monitoreringsrapporterne samt regionernes halvårslige redegørelser.

Afslutningsvis skal det oplyses, at regionerne sideløbende med partnerskabsaftalerne har iværksat fællesregionale initiativer, der har til formål at nedbringe tvang og understøtte partnerskabsmålene. For det første har regionerne i samarbejde med Dansk Selskab for Patientsikkerhed gennemført patientsikkerhedsinitiativet Sikker Psykiatri, <https://www.sikkerpsykiatri.dk/>. For det andet har regionerne i regi af Den Nationale Kvalitetsmodel nedsat et Lærings- og kvalitetsteam om nedbringelse af tvang under ledelse af Region Nordjylland, <https://kvalitetsteams.dk/laerings-og-kvalitetsteams/lkt-tvang-ipsykiatrien>. Begge initiativer understøtter målopfyldelsen i partnerskabsaftalerne.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 4, 6, 7, 9, 12, 30-34, 37, 38, 46, 47 og 59.

4.3 Ungdomskriminalitetsnævnet

Ungdomskriminalitetsnævnet er en ny aktør, for så vidt angår den personkreds, som § 71-tilsynet har med at gøre – de administrativt frihedsberøvede.

§ 71-tilsynet har på baggrund af en konkret henvendelse stillet en række spørgsmål til justitsministeren for at få klarhed over rækkevidden af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser. Som det fremgår af justitsministerens besvarelser, falder Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser uden for strafferetsplejen, og dermed er der tale om administrative afgørelser på samme niveau, som kommunerne træffer. § 71-tilsynet kan dermed beskæftige sig med de af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser, der går på anbringelse af børn og unge uden for hjemmet.

Justitsministeren svarede bl.a.:

»Formålet med de foranstaltninger, som Ungdomskriminalitetsnævnet fastsætter, er at bringe barnet eller den unge ud af sin kriminelle løbebane og ikke at placere et strafferetligt ansvar.

Sagsbehandlingen i nævnet har ikke karakter af en strafferetlig proces, og de afgørelser, som nævnet træffer, har ikke karakter af en straf.

Ungdomskriminalitetsnævnet kan efter §§ 12-14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet fastsætte en række foranstaltninger for barnet eller den unge, herunder om anbringelse uden for hjemmet.

Som det fremgår af Justitsministeriets besvarelse af 17. november 2017 af spørgsmål nr. 128 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg, er det den overvejende opfattelse i den statsretlige litteratur, at tvangsfjernelse af børn og unge fra hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren eller det modne barn må betragtes som en frihedsberøvelse i grundlovens forstand, jf. bl.a. Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer (2015), side 423.

Det bemærkes, at betingelserne for anbringelse efter lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet svarer til betingelserne herfor i lov om social service og skal administreres i overensstemmelse hermed.

Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke kan indbringes for Ankestyrelsen og er undergivet de særlige regler i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse.«

Justitsministeren svarede endvidere:

»Det er på den baggrund Justitsministeriets opfattelse, at behandlingen af de børn og unge, der underkastes frihedsberøvelse omfattet af grundlovens § 71, stk. 6, ved at blive anbragt uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren eller den unge selv på baggrund af en afgørelse fra Ungdomskriminalitetsnævnet, er undergivet § 71-tilsynets kompetence.

Det bemærkes i den forbindelse, at anbringelse uden for hjemmet som led i et forbedringsforløb besluttet af Ungdomskriminalitetsnævnet sker på de samme anbringelsessteder, som hvis anbringelsen var besluttet af det kommunale børn- og ungeudvalg, og hvor § 71-tilsynet i dag foretager tilsynsbesøg.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 41, 54 og 56-58.

4.4 Tvangsindgreb som følge af covid-19

Som led i bestræbelserne på at inddæmme spredningen af covid-19 (coronavirus) blev der indført muligheder i epidemiloven for at tvangstilbageholde- og behandle personer, som ikke kunne eller ville overholde påbud om f.eks. selvisolering.

§ 71-tilsynet har i den forbindelse spurgt sundheds- og ældreministeren, hvorvidt disse hjemler har været anvendt og i givet fald hvor mange gange – særlig med fokus på de psykiatriske patienter.

Sundheds- og ældreministeren svarede bl.a.:

»Regler om påbud om undersøgelse, indlæggelse og/eller isolation fremgår af bekendtgørelse nr. 368 af 4. april 2020 om undersøgelse, indlæggelse eller isolation og tvangsmæssig behandling i medfør af lov om foranstaltninger mod smitsomme og andre overførbare sygdomme i forbindelse med håndtering af Coronavirussygdom 2019 (COVID-19) (herefter »bekendtgørelsen«).

Bekendtgørelsen er udstedt med hjemmel i lov om foranstaltninger mod smitsomme og andre overførbare sygdomme (epidemiloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1026 af 1. oktober 2019, som ændret ved lov nr. 208 af 17. marts 2020 og lov nr. 359 af 4. april 2020, og efter forhandling med justitsministeren.

Det følger af bekendtgørelsens §§ 2-4 blandt andet, at Styrelsen for Patientsikkerhed kan påbyde enhver, der lider af Coronavirussygdom 2019 (COVID-19), eller som formodes at kunne være smittet med Coronavirussygdom 2019 (COVID-19), jf. § 5, nr. 1-3, i epidemiloven.

Det følger derudover af bekendtgørelsens § 5 blandt andet, at styrelsen kan påbyde enhver, der lider af Coronavirussygdom 2019 (COVID-19), eller som formodes at kunne være smittet med Coronavirussygdom 2019 (COVID-19), at lade sig tvangsmæssigt behandle.

Styrelsen skal hertil bemærke, at påbud efter disse regler således kan udstedes til »enhver« og ikke er afgrænset til psykiatriske patienter.

Efterkommes et sådan påbud fra styrelsen ikke, kan politiet om nødvendigt og under anvendelse af den fornødne magt i overensstemmelse med lov om politiets virksomhed yde bistand til undersøgelse, tvangsindlæggelse, isolation eller tvangsbehandling af den pågældende, jf. henholdsvis § 2, stk. 2, § 3, stk. 2, § 4, stk. 2, § 5, stk. 2.

Det er således alene politiet, der har kompetence til at udøve magt for at sikre, at det enkelte påbud efterkommes.

Har et sådant påbud karakter af frihedsberøvelse, skal Styrelsen for Patientsikkerhed give personen omfattet heraf vejledning om adgang til domstolsprøvelse efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a. Det følger af bekendtgørelsens § 7.«

Sundheds- og ældreministeren oplyste endvidere:

»Styrelsen har i fire tilfælde brugt muligheden for at udstede påbud. Der er i alle tilfælde tale om en afgørelse om, at borgeren skal lade sig isolere. I én af sagerne er der endvidere også udstedt påbud om undersøgelse (testning for COVID-19).

En afgørelse vedrørte en patient indlagt på en lukket, psykiatrisk afdeling.

En anden afgørelse vedrørte en beboer på et bosted, og det blev til sagen oplyst, at den pågældende havde en psykisk lidelse.

Den tredje vedrørte en beboer på et plejecenter, hvor det var oplyst at vedkommende havde demens. Der var ikke derudover oplysninger om psykisk lidelse eller tilknytning til psykiatrien.

Den sidste afgørelse omhandlede en patient, der var indlagt på et sygehus til afrusning og hvor det var oplyst, at vedkommende færdes i stofmisbruger- og hjemløsemiljøet. Der var ikke umiddelbart oplysninger om psykisk lidelse eller tilknytning til psykiatrien i denne sag.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 52-53.

5. Besøg på psykiatriske afdelinger m.v.

§ 71-tilsynet tager i løbet af et folketingsår på uanmeldte og/eller anmeldte tilsynsbesøg på f.eks. psykiatriske afdelinger, sikrede afdelinger eller opholdssteder. Efterfølgende udarbejdes der en faktuel rapport om tilsynets rundgang på stedet, og tilsynet stiller en række opfølgende spørgsmål til den region eller afdeling, hvor tilsynsbesøget har fundet sted. Når spørgsmålene er besvaret, udarbejder § 71-tilsynet en endelig rapport, hvor tilsynet giver sin vurdering af konkrete forhold på afdelingen. De endelige tilsynsrapporter er

offentligt tilgængelige på Folketingets hjemmeside www.ft.dk.

5.1 Børne- og Ungdomspsykiatrisk afdeling, Odense Universitetshospital (anmeldt)

Den 15. november 2019 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg på Børne- og Ungdomspsykiatrisk afdeling på Odense Universitetshospital. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet noterer sig, at afsnittet fremstod fredfyldt, lyst, venligt og rent, og at der var en god stemning på afsnittet.

Tilsynet oplevede, at personalet var dygtige og kompetente, og at der var et godt samarbejde mellem de forskellige personalegrupper.

Tilsynet bemærker, at det er godt, at der er en ombygning i gang af det lukkede afsnit, da det virkede lidt trangt og trist. Tilsynet finder det positivt, at der er blevet sat skærmende film på vinduerne til patienternes stuer, så der er en større grad af privatliv.

Tilsynet finder det ydermere positivt, at afdelingen har fokus på patienternes brug af lukkede private grupper på sociale netværk, og at det indgår i behandlingen.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 112.

5.2 Voksenpsykiatrisk afdeling, Odense Universitetshospital (anmeldt)

Den 15. november 2019 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg på Voksenpsykiatrisk afdeling på Odense Universitetshospital. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet oplevede, at afsnittene fremstod slidte, og at der bl.a. var huller i vægge og ødelagte vindueskarmer.

Grundet støv fra ombygningen af afsnittene var der nogle steder sat gummihandsker på røgalarmerne, hvilket bekymrede tilsynet.

Generelt fandt tilsynet, at indeklimaet på afsnittene kunne være bedre, da det lugtede og luften virkede tung.

Personalet virkede kompetent og venligt, men tilsynet fandt det uheldigt, at der i nogle tilfælde blev rullet med øjnene, når patienterne fortalte om deres oplevelser på afdelingen.

Tilsynet tager til efterretning, at afsnittene var under ombygning, og at afdelingen skal flytte til det nye OUH i 2023, hvor der kan tilbydes mere venlige og moderne forhold for patienterne.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 111.

5.3 Sikringsafdelingen i Slagelse (anmeldt)

Den 29. november 2019 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg Sikringsafdelingen i Slagelse. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet noterer sig, at Sikringsafdelingen i Slagelse fremstod fredfyldt, lys, venlig og ren, og at der var en god stemning.

Tilsynet oplevede, at personalet var dygtige og kompetente, og at der var et godt samarbejde mellem de forskellige personalegrupper.

Tilsynet synes, det er positivt, at Sikringsafdelingen i Slagelse indretter sig efter den ændrede patientsammensætning og f.eks. indretter et rum til computerspil af hensyn til den nye generation af patienter.

Tilsynet finder det positivt, at kosten er udviklet ud fra patienternes behov samt at det er muligt at bestille særlige dagskoster og bestille kost efter aftale. Tilsynet noterer sig, at det er positivt, at der arbejdes på at indføre en særlig ordning for Sikringsafdelingens patienter henset til, at de kan have meget langvarige indlæggelsesforløb.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 114.

5.4 Holmegaardshuset (uansmeldt)

Den 29. november 2019 aflagde § 71-tilsynet et uansmeldt tilsynsbesøg i Holmegaardshuset. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet bemærker, at Holmegaardshuset fremstod hjemligt i dets indretning. Det var ikke alle faciliteter, der var helt nye og moderne, men alt var funktionelt, rent og pænt.

Tilsynet fandt det positivt, at børn og unge på institutionen tilbydes en så almindelig hverdag som muligt med huslige pligter, samvær, udflugter og ferier.

Personalet virkede imødekommende og venlige, og udtrykte tilfredshed med Holmegaardshuset som arbejdsplads samt for muligheden for efteruddannelse.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 113.

5.5 Børne- og Ungdomspsykiatrisk afd., spiseforstyrrelser, Aarhus Universitetshospital (uansmeldt)

Den 17. januar 2020 aflagde § 71-tilsynet et uansmeldt tilsynsbesøg på Børne- og Ungdomspsykiatrisk afdeling for spiseforstyrrelser på Aarhus Universitetshospital. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet noterer sig, at afsnittet fremstod lyst, venligt og rent samt at der var god akustik og behageligt indeklima.

Tilsynet finder det positivt, at afsnittet er opmærksom på patienternes brug af lukkede private grupper på sociale medier, og at det indgår som led i behandlingen.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 110.

5.6 Børne- og Ungdomspsykiatrisk afd., for unge, Aarhus Universitetshospital (ansmeldt)

Den 17. januar 2020 aflagde § 71-tilsynet et ansmeldt tilsynsbesøg på Børne- og Ungdomspsykiatrisk afdeling på Aarhus Universitetshospital. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet noterer sig, at afsnittet fremstod lyst, venligt og rent samt at der var god akustik og behageligt indeklima.

Tilsynet synes, det er positivt, at afdelingen arbejder med forebyggende arbejde for at undgå tvang samt at afdelingen italesætter den gode behandling i stedet for alene at fokusere på nedbringelse af tvang.

Tilsynet bemærker, at akutslusen som var i stykker under tilsynsbesøget efterfølgende er blevet repareret.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 109.

6. Opfølgning på tidligere besøg på psykiatriske afdelinger m.v.

Det er tilsynets praksis, at der cirka et år efter offentliggørelse af den endelige rapport fra et tilsynsbesøg følges op på rapporten over for den ansvarlige region. § 71-tilsynet har i indeværende samling spurgt til en opfølgende status på de kritikpunkter, som fremgik af den endelige rapport for en række afdelinger. 1-årsopfølgningen var ved årsberetningens afgivelse afsluttet for følgende afdelinger:

6.1 Dronning Ingrid's Hospital, Psykiatrisk Afdeling A1

Den 8. juni 2017 var tilsynet på et ansmeldt tilsynsbesøg på Dronning Ingrid's Hospital, Psykiatrisk Afdeling A1. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 18. september 2019 spurgt Departementet for Sundhed i Nuuk om en status på forskellige områder.

Om opførsel af ny psykiatribygning

»Moderniseringen af de fysiske rammer for psykiatrisk afdeling har omfattet indkøb af nye psykiatrisenge til patienterne, opførelse af en ny altan, hvor patienterne kan ryge, reparation af lamper samt maling af afdelingen.

Opførelsen af den psykiatribygning sættes i udbud i starten af 2020. Bygning forventes færdig i efteråret 2022. Der vil fortsat være 16 sengepladser i form af enestuer i bygningen. Derudover er der i den nye bygning indarbejdet en minihal med plads til rekreative muligheder samt samtalerum samt besøgsrum.«

Om mulighed for motion for patienter på den skærmede afdeling

»I det omfang patienten kan samarbejde omkring udgang, kan patienten tilbydes motion i terapiens motionsrum og gåtur. De fysiske rammer gør det dog ikke muligt at tilbyde udgang til er aflukket terræn eller et aflukket motionsrum. Hvis forholdene er til det, kan der opstilles motionscykel i den skærmede enhed og det miljøterapeutiske personale kan igangsætte krop og bevægelse i begrænset omfang inden for rammen af skærmen.«

Se hele Departementet for Sundheds svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 10.

6.2 Psykiatrisk Center København, afsnit 6201

Den 21. marts 2018 var tilsynet på et ansmeldt tilsynsbesøg på Psykiatrisk Center København, afsnit 6201. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 18. september 2019 spurgt Region Hovedstaden om en status på forskellige områder.

Om, hvornår afsnittet forventes flyttet til nye lokaler

»Indflytningen er udskudt grundet forsinkelse af byggeprojektet Ny Psykiatri Bispebjerg.

Afsnit 6201 forventes at flytte til Ny Psykiatri Bispebjerg i byggeriets 1. etape i foråret 2022.«

Om tilbud af mad til patienterne

»Umiddelbart efter tilsynets besøg tog Centerledelse på Psykiatrisk Center København kontakt til centralkøkkenet på Rigshospitalet. Køkkenet oplyste, at det ikke er muligt at lave speciel kost til psykiatrien.

Siden er der ansat en kostcontroller i Region Hovedstadens Psykiatri, som har et tæt samarbejde med alle sengeafsnit og køkkener. Kostcontrolleren arbejder på at få ændret gældende retningslinjer og dermed at få indført specialkost til psykiatriske patienter, der skal have en anden kostsammensætning end somatiske patienter.

Herudover har kostcontrolleren forberedt madsortimentet, så der nu findes et bredere og mere tidssvarende udvalg samt tilpasset portionsstørrelserne.«

Se hele Region Hovedstadens svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 9 og 32.

6.3 Psykiatrisk Afdeling Vejle, psykoseafsnit 06/07

Den 23. april 2018 var tilsynet på et anmeldt besøg på Psykiatrisk Afdeling Vejle, psykoseafsnit 06/07. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 18. september 2019 spurgt Region Syddanmark om en status på forskellige områder.

Om tiltag til udskiftning af dørhåndtag

»Nej, der er foretaget en risikovurdering af dørhåndtagene. De omtalte dørhåndtag er udskiftet på ældre afsnittet, men fastholdt på de øvrige afsnit, herunder psykoseafsnit 06/07. Hvis patienter som er indlagt på afsnit 06/07 oplever problemer med dørhåndtaget, omvikles dørhåndtaget med en speciel tape for at sikre grebet. Vurderingen beror på, at de konkave dørhåndtag ikke udgør et ligaturpunkt og derfor reducerer risikoen for selvmord/selvmoordsforsøg.«

Om mål med at nedbringe andre tvangsformer end bæltefiksering

»Både afsnit 06/07, Psykiatrisk Afdeling Vejle og hele psykiatrisygehuset har fokus på at nedbringe anvendelsen af tvang med 50 %. Foruden bæltefiksering er det også lykkedes afdelingen, at komme i mål i forhold til anvendelsen af beroligende middel med tvang. Afdelingen arbejder fortsat med at reducere anvendelsen af tvang.«

Se hele Region Syddanmarks svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 8.

6.4 Psykiatrisk Afdeling Middelfart, afsnit P1

Den 23. april 2018 var tilsynet på et anmeldt besøg på Psykiatrisk Afdeling Middelfart, afsnit P1. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 18. september 2019 spurgt Region Syddanmark om en status på forskellige områder.

Om fysiske rammer, aktivitetstilbud og personale

»Afsnittet bærer fortsat præg af pæne fysiske rammer, en rolig atmosfære og en stabil personalegruppe, og der tilbydes fortsat forskellige aktiviteter for patienterne, herunder fitness og mindfulness. Der er fortsat en stabil personalegruppe tilknyttet afsnittet.«

Se hele Region Syddanmarks svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 5.

6.5 Brønderslev Psykiatriske Sygehus, Ældrepsykiatrisk Sengeafsnit N4

Den 14. maj 2018 var tilsynet på et anmeldt besøg på Brønderslev Psykiatriske Sygehus, Ældrepsykiatrisk Sengeafsnit N4. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 18. september 2019 spurgt Region Nordjylland om en status på forskellige områder.

Om samarbejdet mellem forskellige personalegrupper

»Samarbejdet mellem de forskellige personalegrupper er fortsat godt, og siden besøget er der igangsat forskellige tiltag i forhold til struktur og samarbejde med det formål at gøre samarbejde mellem grupperne endnu bedre.«

Om samarbejdet mellem afsnittet og køkkenet

»Samarbejdet mellem sengeafsnittet og sygehusets køkken fungerer fortsat godt, og der er stadig mulighed for at tage individuelle hensyn til kosten samt tage hensyn til patienternes ønsker.«

Se hele Region Nordjyllands svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 4.

6.6 Bakkegårdens sikrede afdelinger Nykøbing Sjælland

Den 14. januar 2019 var tilsynet på et anmeldt besøg på Bakkegårdens sikrede afdelinger i Nykøbing Sjælland. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 16. juni 2020 spurgt Region Sjælland om en status på forskellige områder.

Om vedligehold af bygninger

»Alle Bakkegårdens sikrede afdelinger vedligeholdes løbende. Der males og udbedres løbende skader og ødelæggelser. På afdeling Gården er der foretaget fysiske ændringer, således at afdelingen kan opdeles i 2 enheder, når der er særlige behov f.eks. unge der er meget udadreagerende eller som har svært ved at håndtere mange stimuli fra andre unge.

Afdelingerne i Annebergparken 45 (den gamle sikring) bruges ikke permanent. Der er i perioder unge der har brug for mindre rammer som ovenfor beskrevet.

I øjeblikket står afdelingerne også parate til at brug hvis unge testes positiv for Covid-19, hvilket heldigvis ikke har været tilfældet. Elmehuset afdeling Øst har lige været lukket ned en kort periode for at blive malet.«

Om rekruttering

»Vi ligger langt væk fra uddannelsessteder, men rekrutterer medarbejdere fra hele Sjælland. Dette kan vi kun fordi vi ofte planlægger arbejdet i op til 24 timer (hvoraf 8 timers rådhedsvagt).

Planlægning på denne måde har også fordele i forhold til indsatsen overfor de unge, da det skaber en sammenhængende dag, hvor der ikke skal ske afbræk pga. personaleskifte midt på dagen.

Medarbejder uden pædagogisk uddannelse tilbyder vi et uddannelsesforløb.«

Om magtanvendelser

»Magtanvendelses indberetningerne gennemgås med den unge. Det er ikke altid lige efter, da det kan være konfliktoptrappende. På personalemøder er der en fast skabelon til gennemgang af hver enkelt ung. En af de faste punkter i skabelonen er magtanvendelser og under dette punkt gennemgås evt. magtanvendelser med henblik på at finde metoder og tiltag der kan forhindre eller begrænse magtanvendelse.«

Se hele Region Sjællands svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 119.

6.7 Psykiatrisk Center Amager, Ældrepsykiatrisk Døgnafsnit E1

Den 4. februar 2019 var tilsynet på et anmeldt besøg på Psykiatrisk Center Amager, Ældrepsykiatrisk Døgnafsnit E1. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 16. juni 2020 spurgt Region Hovedstaden om en status på forskellige områder.

Om bæltefiksering og andre tvangsformer

»Udviklingen i brug af tvang på E1 har været faldende fra 2016 til 2019. Der er et samlet fald på 48 pct. i perioden. Det største fald ses for følgende tvangsformer: akut beroligende medicin med tvang, tvangslæggelse, tvangstilbageholdelse og fastholdelse. Data for 2020 afspejler selvsagt ikke et helt år, men årets første ni måneder (66 pct. af året). Det er derfor ikke muligt at lave en egentlig sammenligning af anvendelsen af tvang i indeværende år med tidligere år. Det, der dog skiller sig ud for 2020, er, at bæltefiksering er benyttet tre gange indtil videre, mens bæltefiksering ikke har været anvendt i afsnittet siden 2016. Baggrunden for, at bæltefiksering har været benyttet i år, er ikke et udtryk for, at afsnittet ikke længere har fokus på forebyggelse af tvang, men patientforløb af særlig kompleks karakter.

Der har konkret været to forskellige forløb, begge patienter med demens i svær grad med BPSD (Behavioural and Psychological Symptoms of Dementia). Begge forløb var karakteriseret ved personfarlig adfærd. I det ene patientforløb blev en medpatient og en medarbejder påført skade. Det kan suppleres, at vanlig medicinering i disse patientforløb kan udløse paradokseffekt; derfor er der i høj grad benyttet miljøterapeutiske og pædagogiske tiltag. Fiksering blev benyttet, da medpatienter og medarbejdere har været udsat for væsentlig fare og skade – og andre behandlingsmuligheder har været udtømte. Som tidligere oplyst af brev 28. marts 2019, arbejder E1 som de andre døgnafsnit på Psykiatrisk Center Amager efter følgende principper og metoder:

- Mindstemiddelprincippet
- Safewards
- Forebyggelsesplan for hver patient
- Anvendelse af sanseintegrerende metoder

På døgnafsnit E1 er der en psykomotorisk terapeut ansat, som understøtter den forebyggende indsats – og som tilbyder patienterne sanseintegrerende metoder – herunder afspænding og aktiviteter. Siden udvalgets besøg har E1 fået indrettet et særskilt lokale til sanserum – som bl.a. er indrettet med en sansestol, der er specifikt udviklet til ældre patienter. Stolen er en motoriseret gyngestol med indlejret be-

roligende musikprogrammer. Dertil er afsnittet i gang med en ny uddannelses- og implementeringsindsats ift. at integrere kognitiv miljøterapi i behandlingen. Alle medarbejdere i afsnittet gennemfører i den forbindelse en 6-dagsuddannelse i kognitiv miljøterapi med henblik på at styrke den faglige kvalitet i patientforløbene og forebygge tvang, og der er netop pr. 1. aug. ansat en fast psykolog i afsnittet, der skal være med til at styrke kognitiv miljøterapi i afsnittet.«

Om patienternes tilfredshed med maden

»Centerets leverandør af patientkost er fortsat Rigshospitalet/Glostrup Hospital, da centeret er forpligtet af den overordnet kontrakt, hospitalet har på området. Det er ikke vores oplevelse, at patienternes tilfredshed med maden er steget.

På grund af, at der har været utilfredshed med maden hos patienter i psykiatrien, er det besluttet, at der nu udvikles et særskilt madkoncept målrettet patienter i psykiatrien. Det er forventningen – og den centrale udmelding for hele Region Hovedstadens Psykiatri – at det nye madkoncept implementeres i begyndelsen af 2021.

Psykiatrisk Center Amager har dertil igangsat et kvalitetsarbejde ift. at forbedre maden, der serveres i døgnafsnit. Arbejdet består både af at styrke patientinvolvering i madbestillingerne, tilbyde patienterne valgmuligheder og minimere madspild.«

Se hele Region Hovedstadens svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 129.

7. Møder

7.1 Møde med Folketingets Ombudsmand

§ 71-tilsynet holdt møde med Folketingets Ombudsmand den 14. januar 2020. På mødet fik tilsynet lejlighed til at møde med den nyligt tiltrådte ombudsmand, Niels Fenger, og drøfte samarbejdet mellem Ombudsmandsinstitutionen og § 71-tilsynet. Ombudsmandens Tilsynsafdeling og Børnekontor orienterede bl.a. om, hvordan Ombudsmandens tilsynsbesøg og fokusområder i 2019 var forløbet, og om fokusområder for 2020. Tilsynet og Ombudsmanden drøftede endvidere emner af fælles interesse.

7.2 Møde med Landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark

Den 10. marts 2020 holdt § 71-tilsynet møde med Landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark. På mødet blev forskellige konkrete problemstillinger drøftet, herunder bl.a. overvejelser ved beskikkelse af nærmeste pårørende, og om foreningens fremtidige økonomi.

Se svar på tilsynets opfølgende spørgsmål på § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 45 og 48.

7.3 Kursus ved Psykiatrifonden om dialog med sårbare borgere

Den 25. august 2020 afholdt § 71-tilsynet et kursus om dialog med sårbare borgere i samarbejde med Psykiatrifonden. Kurset var foranlediget af tilsynsmedlemmernes ønske om at blive bedre rustet til at tale med og hjælpe bl.a. psykisk syge borgere, der henvender sig direkte til medlemmerne f.eks. telefonisk.

Der kan ofte være tale om meget svære samtaler, og tilsynsmedlemmerne efterlyste derfor konkrete værktøjer til at kunne hjælpe borgerne bedst muligt på vej.

§ 71-tilsynet vil fortsætte med at have fokus på at ruste tilsynsmedlemmerne bedst muligt til at kunne håndtere svære samtaler.

8. Samråd

Den 4. februar 2020 afholdt § 71-tilsynet et lukket samråd med sundheds- og ældreministeren om nedbringelse af tvang i psykiatrien.

Se samrådspørgsmålene på § 71 alm. del – samrådspørgsmål A og B samt ministerens talepapir fra samrådet på § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 29.

9. Oplysning om tilsynets arbejde

Tilsynet har en folder, som orienterer om tilsynets kompetence og arbejde. Målet er, at folderen skal medvirke til at

oplyse om fokus på forholdene for administrativt frihedsberøvede personer og dermed være med til at skabe opmærksomhed om, at administrativt frihedsberøvede personer, hvor end de befinder sig, skal tilbydes rimelige forhold.

Folderen udleveres efter anmodning og i forbindelse med tilsynsbesøg.

Folderen og orientering om tilsynets arbejde kan også findes på § 71-tilsynets hjemmeside under www.ft.dk.

Julie Skovsby (S) formand, Camilla Fabricius (S), Kristian Hegaard (RV), Trine Torp (SF), Peder Hvelplund (EL), Jane Heitmann (V), Marlene Ambo-Rasmussen (V), Stén Knuth (V) og Liselott Blixt (DF) næstformand.